

Van RIVON naar VOFF: een geschiedenis met golfbewegingen

Frank Saris, Adrienne Lemaire & Bram van de Klundert

Bij een jubileum, ook al is het bescheiden, past een vooruitblik en een terugblik. De VOFF is weliswaar pas 10 jaar jong, maar veel PGO's hebben wortels die een heel stuk verder teruggaan in de geschiedenis. Vaak voortgekomen uit onderzoeksinstanties of natuurbeschermingsorganisaties zijn ze door het dichtdraaien van geldkranen van overheid en onderzoeksinstanties gedwongen op eigen benen te staan. Dit heeft in Nederland uiteindelijk geleid tot de unieke situatie die we nu kennen (en waar we trots op zijn), namelijk dat het merendeel van de flora- en faunagegevens verzameld wordt door vrijwilligers en beheerd wordt in de databanken van PGO's. En wie jarig is mag ook een wens doen: onze wens is dat onze kennis en de gegevens breder gebruikt zullen worden en dat we onze vrijwilligers nog beter kunnen ondersteunen bij hun belangrijke werk.

Al tijdens de Tweede Wereldoorlog werd in een natuurbeschermingsbrochure van de NJN (1949) een enorme versnippering van krachten en functies, alsook een sterk verspreide opslag van inventarisatiegegevens signaleerd. De opstellers hielden een pleidooi voor de instelling van één Nederlandse natuurbeschermingsorganisatie, door samenvoeging van de Contact-Commissie en Natuurmonumenten, die zowel aankoop en beheer, als adviezen, voorlichting en propaganda voor haar rekening moest nemen alsmede een centraal veldbiologisch archief moest beheren. Hun ideeën werden niet overgenomen, niet alleen omdat Natuurmonumenten en de Contact-Commissie daar weinig voor voelden, maar ook omdat de natuurliefhebbers in die tijd grote verwachtingen koesterden van de bijdrage van de overheid aan de bescherming van de natuur in Nederland (Coesel, 1993 pag. 293).

De rijksoverheid was aan zet. Voor de oorlog was door Staatsbosbeheer al een 'Lijst van het belangrijkste Natuurschoon van Nederland' opgesteld. In 1957 tijdens de wederopbouwperiode werd het RIVON (Rijks Instituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud) opgericht, met de eerste overheids-veldbiologen. Er werd voor het eerst gewerkt aan een systematische opbouw van veldkennis van het eigen land met enige vertaling naar beleid. En dat in een periode gekenmerkt door 'redden wat er te redden valt'. Kennis en personele bezetting van het RIVON, later RIN (tegenwoordig na diverse fusies: Alterra) groeide, de entourage ook: kasteel Broekhuizen, te Leersum. Daar kon je op één dag bij je wandeling naar het kasteel onderweg Ringslangen in de berm zien liggen, een blik werpen op de uitwen-kooien met Raven, tijdens de koffiepauze op het bordes met de eerste landschapsecologen het recente artikel over de eilandtheorie en de implicaties voor de ruimtelijke ordening bespreken en tenslotte werd je tijdens de thee verrast door een gedicht dat spontaan werd voorgedragen door een bevlogen natuurbeschermers, terwijl je juist in gesprek was over de Relatietheorie.

Milieukarteringsdiscussie jaren '70

In de provincies waren bij de planologische diensten de eerste milieukarteringsrondes op de rails gezet. Hierbij was er weinig sturing van rijkswege, met als gevolg dat veel provincies hun eigen gang gingen (met versnippering van gebruikte methodieken bij met name de vegetatiekartering; tot op de dag van vandaag). Bij het presenteren van de resultaten ontstond zich een discussie over het belang en de strategische risico's van onafhankelijk verzamelde inventarisatiegegevens: de zg. milieukarteringsdiscussie. Door kritische biologen werd gewezen op het gevaar dat minder waardevolle gebieden zonder echte discussie zouden vollopen met ongewenste activiteiten. Deze opbloei van overheidsbemoeienis met het karteren van het buitengebied ging in de jaren '80 weer op zijn

retour. Ook bij het RIN werd besloten om het 'dure' veldwerk aan anderen over te laten: vele reorganisaties volgden. De relatie die vele medewerkers hadden met het vrijwilligersveld kwam sterk onder druk te staan. Het was geen core-business meer. Voordelige samenwerkingsconstructies, waarbij bijvoorbeeld coördinatoren van het net opgerichte SOVON 'om niet' van de huisvesting van het RIN gebruik mochten maken, in ruil voor een vrije toegang van de medewerkers van het RIN tot hun data, werden op de helling gezet. Tot onvrede van de RIN-werkvloer. Er kwam een abrupt einde aan gesprekken om meer soortgroepen op deze wijze bij het RIN onder te brengen: PGO's werden medio jaren '80 dus gedwongen op eigen benen te staan of bij andere instituten onderdak te zoeken, met opnieuw versnippering van mogelijkheden tot gevolg. Toch bleek dit voor de meeste PGO's later een succesfactor; het huidige Alterra heeft nog steeds last van de toen ontstane afstand tot de echte velddata. Overigens hebben diverse andere PGO's altijd op eigen benen gestaan zonder zo'n relatie met bijv. het RIN.

Slag om de gegevens van het landelijk gebied

LNV kwam er medio jaren '80 achter dat zij de 'slag om de gegevens van het landelijk gebied' dreigde te verliezen. Er werd besloten om weer te investeren om toch weer greep op de data te krijgen, middels de oprichting van het Biogeografisch Informatie Centrum (het BIC). Geheel naar de tijdgeest van toen, werd gekozen voor een centralistisch denkmodel: geef ons (=LNV) de gegevens, wij voeren het in in een centrale database en dan komt alles goed. Ook met de filosofie: wie betaalt, bepaalt. Dat viel binnen de PGO's en hun vrijwilligers, die op dat moment het eigenlijke veldwerk deden, niet goed. Via de financiële lijn werden PGO's tegen elkaar uitgespeeld: aan de een werd gemeld dat de ander al een bepaald project had ingediend, waardoor het beschikbare budget te klein was voor een nieuwe aanvraag, terwijl bij navraag bleek dat van

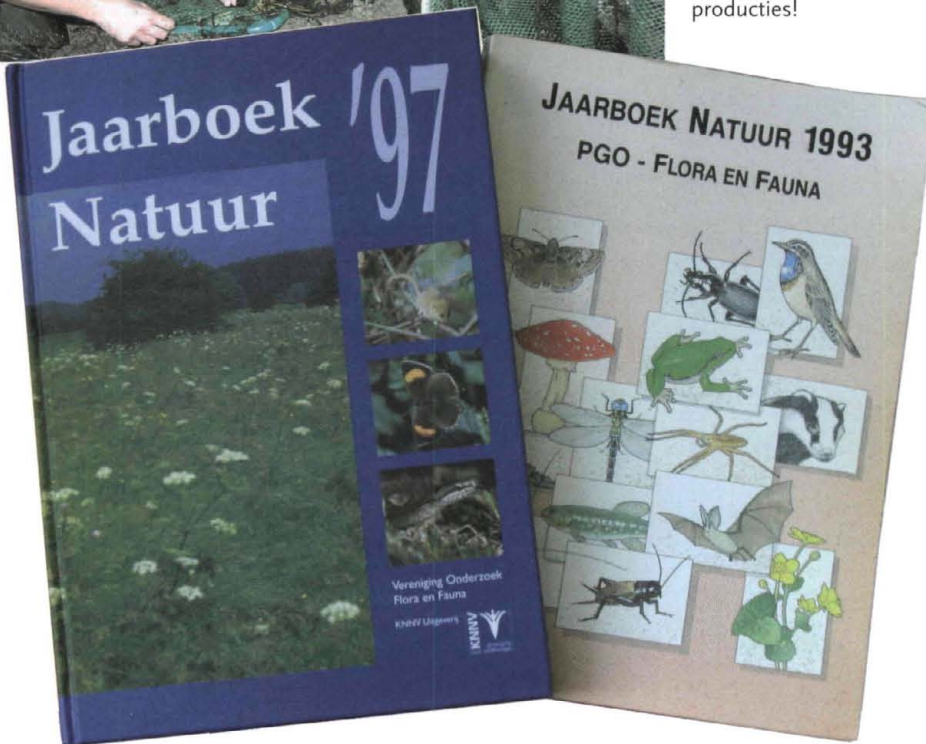

king zou het Jaarboek Natuur echt een product zijn van maatschappelijke organisaties. Beide andere partijen haakten echter af, mede omdat juist in die periode het Natuurplanbureau werd opgericht, met dit soort uitgaven mede als doel. Het Jaarboek Natuur 1993 gaf een overzicht wat er aan onderzoek aan planten en dieren in Nederland plaatsvond. Hieruit bleek hoe belangrijk de PGO's en hun achterban inmiddels waren geworden voor het natuuronderzoek en het natuurbeleid in Nederland. Bij de overhandiging van het eerste exemplaar van het Jaarboek Natuur 1993 aan staatssecretaris Gabor, viste deze de grafiek van de Boomkikker eruit (met na een tomeloze val een heel klein vinkje omhoog) om te kunnen zeggen dat het inmiddels wel beter ging met de natuur.

Tijdens de VOFF-velddagen kunnen beginnende waarnemers kennismaken met veldwerk voor verschillende soortgroepen en met de PGO's (foto: Kars Veling).

Foto 1. Jaarboek Natuur 1993 en 1997, de eerste PGO-VOFF producties!

In 1997 volgde het tweede Jaarboek Natuur (foto 1), het eerste officiële project in VOFF-verband. Op verzoek van het Ministerie van LNV werd ingegaan op de voor- en achteruitgang bij de verschillende soortgroepen vanaf 1950 en de toestand van karakteristieke soorten per begroeiingstype. Daarnaast werd een vergelijking gemaakt tussen het voorkomen van soorten in stad, natuur en agrarisch gebied en werd ingegaan op de gevolgen van verdroging op de soorten. Uit de bewerkingen die voor het Jaarboek werden uitgevoerd bleek de sterke achteruitgang van vrijwel alle soortgroepen en ook dat de achteruitgang in de negentiger jaren nog steeds doorging. Met name in halfnatuurlijke graslanden, moerassen en heide en hoogveen was de achteruitgang sterk. Voor veel soortgroepen bleek verdroging een belangrijke oorzaak, hoewel er vrijwel altijd ook andere factoren een rol speelden. De gegevens uit het Jaarboek 1997 zijn destijds tevens gebruikt voor het zgn. signaleringsdeel van de eerste Natuurverkenningen in 1997. Basisgegevens over natuur en landschap werden steeds belangrijker. Mits systematisch verzameld kunnen ze voor vele toepassingen gebruikt worden. Steeds meer overheden, maar ook natuurbeheerders zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten wisten de PGO's te vinden voor steeds meer toegepaste vragen, waar onderliggende data en ecologische veldkennis mede van belang waren. De dominante beweging werd dat het niet meer om data alleen ging, maar om data met een bijbehorend verhaal: kennis dus. Zo werden de PGO's steeds professionelere organisaties, met eigen bureaus.

die eerste aanvraag geen sprake was. Dit vormde de directe aanleiding voor het informele PGO-overleg: bewust werd gekozen voor een informeel platform, om ongrijpbaar te zijn voor die 'onbetrouwbare' overheid. Toch ontstond er ook weer een breed overleg met de overheid. Om het gebruik van gegevens te verbeteren werd het noodzakelijk de organisatie aanspreekbaar te maken. Daarom werd het informele PGO-overleg geformaliseerd door oprichting van de VOFF in 1996 als gezamenlijke vereniging van de PGO's. De

VOFF maakte het beter mogelijk om projecten gezamenlijk op te pakken en fungeert sindsdien als gezamenlijk aanspreekpunt voor en belangenbehartiger van de PGO's.

Jaarboek Natuur

Eén van de eerste projecten die samen werden opgetuigd door het PGO-overleg was de eerste 'Natuurbalans', het Jaarboek Natuur 1993 (foto 1). Dit werd opgepakt in overleg met Wereld Natuurfonds en Natuurmonumenten. Met deze samenwer-

Kader 1. Soortenbeleid: 'onbekend maakt onbemind'

Het soortenbeleid is politiek gezien een ondergeschoven kindje. Zolang politici wat vogels zien fladderen en wat kleur en fleur in de wegbermen waarnemen, menen ze dat het met de dier- en plantensoorten wel goed zit. Voor het soortenbeleid geldt: 'wat niet weet, wat niet deert'. Ook het gezegde 'onbekend maakt onbemind' is van toepassing. En dat is natuurlijk hartstikke jammer, omdat ecologische kennis fundamentele kennis is. Onmisbare kennis om op een verantwoorde manier beleidsbeslissingen te kunnen nemen. Kennis ook welke inzicht geeft in procesmatige ontwikkelingen en in de gevolgen van politieke keuzes.

In het midden van de jaren negentig moest er in de Tweede Kamer worden geknakt om het weinige geld dat voor het soortenbeleid beschikbaar was, te behouden. Van het budget bleken allerlei zaken te worden betaald die weinig met soortenbeleid van doen hadden. Amendementen en moties om deze vervuiling van het budget ongedaan te maken werden aangenomen. Dat de bureaucratie hardleers en hardnekkig was, bleek wel uit het feit dat we exact dezelfde discussie drie jaar achtereenvolgens de begrotingsbehandeling moesten overdoen!

Onder druk van de Europese Richtlijnen (Habitat- en Vogelrichtlijn) ontstond er pas tijdens het tweede 'parse Kabinet' meer ruimte om de basis onder het soortenbeleid te versterken. Daarvoor was nog wel een motie van ondergetekende nodig. Deze motie werd begin 2001 aangenomen. De toenmalige coalitiepartijen PvdA en D66 stemden voor, evenals GL, SP, RPF en GPV (de huidige ChristenUnie) en de SGP. VVD en CDA stemden echter tegen.

De motie sprak uit dat, in het kader van het door de Kamer bepleite natuuroffensief, financiële middelen beschikbaar moesten komen om een Nationaal Programma Verspreidingsonderzoek tot stand te kunnen brengen. Dergelijk gestructureerd onderzoek was volgens de Kamermeerderheid noodzakelijk, omdat bij diverse ruimtelijke ontwikkelingen onvoldoende rekening werd gehouden met ter plekke voorkomende plant- en diersoorten en ecosystemen. Deze actuele ecologische informatie was (en is) verder nodig om uitvoering te kunnen geven aan zowel de Europese richtlijnen als het nationale natuurbeleid.

Vanaf het jaar 2002 werden, door de nieuwe Kamermeerderheid van VVD, CDA en LPF en onder druk van bezuinigingen, veel van de ontwikkelingen op het terrein van het natuurbeleid weer teruggedraaid of een lage(re) prioriteit gegeven. Natuurbeleid was in politiek opzicht uit! Sindsdien is het voor de VOFF elk jaar een gevecht geweest om onderzoeksgeld binnen te halen. Structureel geld voor het Nationaal Verspreidingsonderzoek is er nog steeds niet en geld om de onderzoeksachterstand weg te werken (de zogeheten 'inhaalslag') komt slechts mondjesmaat beschikbaar.

Dankzij de aanwezigheid en de deskundigheid van de VOFF en de door haar vertegenwoordigde soortenorganisaties, maar ook door het keiharde werken van een groot aantal gedreven mensen, is er toch het nodige bereikt. Zo is, dankzij een politieke lobby, de natuurpoot van de afdeling statistiek van het CBS behouden gebleven voor een objectieve uitvoering van de natuurstatistieken. Daarnaast zijn door interventie vanuit de VOFF, via een Amendement van der Ham, gedurende een aantal jaren behoorlijke bedragen beschikbaar gekomen om tenminste een deel van de inventarisatieachterstand weg te werken.

Nog steeds dreigt, ten gevolge van verdergaande bezuinigingen, het zo broodnodige ecologische onderzoek verder onder druk te komen staan. Een volgend Kabinet mag dit niet laten gebeuren! Integendeel, er zal geïnvesteerd moeten worden in ecologische kennis. Daarvoor is nodig dat het werk van de VOFF zichtbaar is en veel breder bekend wordt bij zowel de politiek als de ministeries. Leidend motto daarbij: 'Bekend maakt bemind'.

Dick Stellingwerf

Bestuurslid VOFF en oud-Kamerlid ChristenUnie

Speciale rol CBS

Bij het ontwikkelen van meetnetten en andere projecten van diverse PGO's heeft het CBS vanaf het begin een belangrijke rol gespeeld. Als onafhankelijk statistisch bureau kende het CBS als geen ander de betekenis van goede statistieken.

Door de constatering zowel aan particuliere als aan overheidszijde dat de jaarlijkse monitoring effectiever kon, ontstond het Netwerk Ecologische Monitoring. Aanvankelijk op informele basis maar later als een formeel samenwerkingsverband van LNV, V&W, VROM, RIVM en CBS. De grote winst bestond er uit dat er voor meer jaren achtereenvolgens duidelijkheid kwam over meetdoelen, de te meten soorten en de toe te passen methoden. Discussies over de hardheid en betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens konden middels het 'CBS-keurmerk' worden beslecht. Een dreigende opheffing van de afdeling Natuurstatistiek CBS in 2003 kon gelukkig verijdeld worden, waarbij zelfs de Tweede Kamer en ministers waren betrokken, gevoed door een zeer actieve lobby vanuit de VOFF.

Oprichting NCN

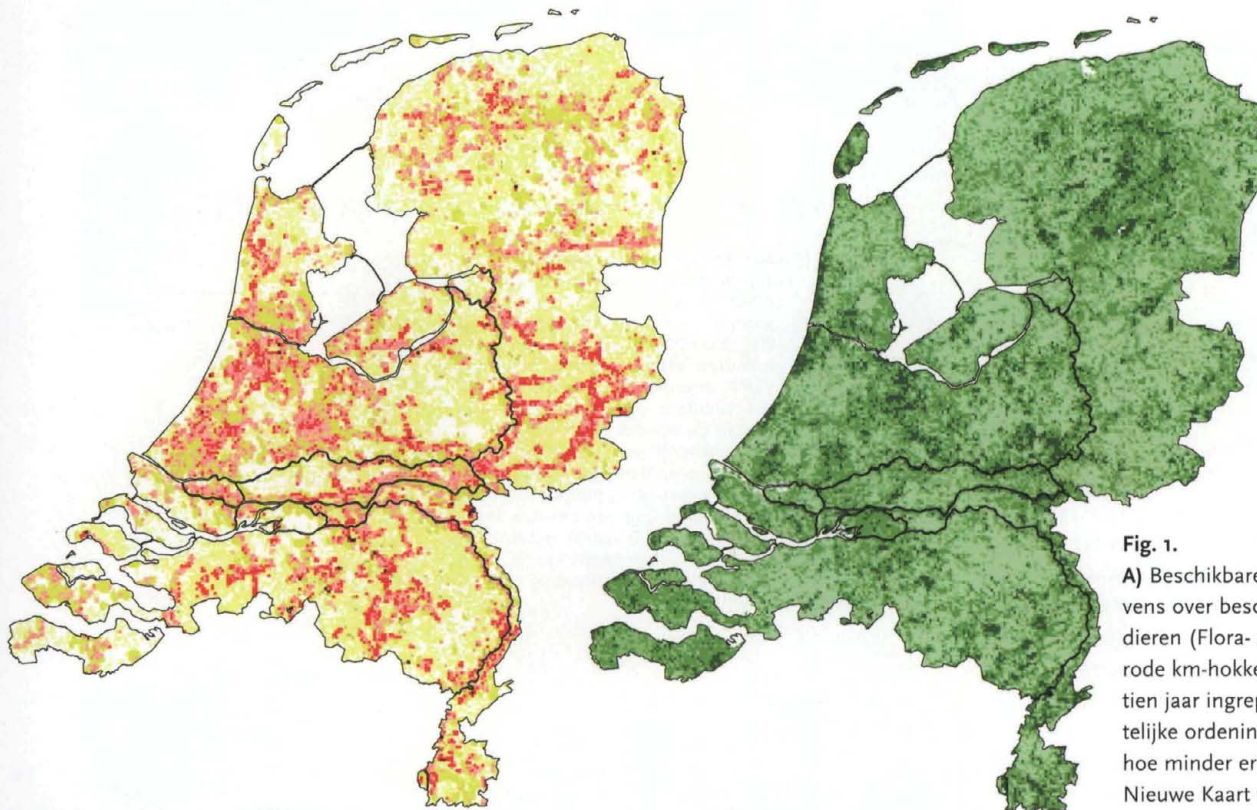
Diverse PGO's hadden voor de eeuwwisseling hun kernactiviteiten goed voor elkaar. Het werd tijd voor een nieuwe verdieplingslag. Ook de belangrijkste opdrachtgevers waren niet meer tevreden met alleen maar trends. Het moesten trends met inhoud, met verklaringen worden. Wat zijn de achterliggende oorzaken van de gesignaleerde veranderingen? Daarom werd samenwerking gezocht met nieuwe partners, de universitaire wereld.

Hier was met name bij de Katholieke universiteit Nijmegen (nu: Radboud Universiteit) het besef groeiende dat de opleiding van veldecologen bij veel universiteiten in Nederland in gevaar was gekomen. Verschillende PGO's en diverse vakgroepen van de universiteit zouden elkaar goed kunnen aanvullen om in deze dreigende leemte te voorzien o.a. door samenwerking op onderzoeksgebied en het opleiden van een nieuwe generatie deskundige natuurbeheerders. Dit vormde de aanleiding voor de oprichting van het Nederlandse Centrum voor Natuuronderzoek in 2001 (zie: www.ncn.nl). De eerste medewerkers van het kleine VOFF kantoor vonden ook hier hun huisvesting.

Oprichting Natuurloket

Het aanscherpen van de natuurwetgeving in 2000 leidde tot een aantal incidenten

Fig. 1.

A) Beschikbare en benodigde gegevens over beschermde planten en dieren (Flora- en Faunawet). In de rode km-hokken vinden de komende tien jaar ingrepen plaats in de ruimtelijke ordening. Hoe roder het hok, hoe minder er bekend is (bron: Nieuwe Kaart van Nederland).

B) Indruk van de volledigheid van de data van beschermde soorten op landelijke schaal. Hoe groener een kilometerhok, des te beter is het gebied onderzocht op het voorkomen van beschermde soorten (Flora- en Faunawet) (Lemaire et al., 2005).

waarbij grote bouwprojecten stilgelegd werden vanwege de aanwezigheid van beschermde soorten, publicitair stevig aangezet vanuit vooral Das & Boom. De schade liep in de miljoenen en Bouwend Nederland riep morrend dat Nederland op slot ging. Er was dringend behoefte aan verspreidingsgegevens, zodat duidelijk werd waar men in Nederland beschermde en bedreigde soorten kon verwachten en ondernemers al in de planfase rekening konden houden met hun aanwezigheid. Het merendeel van de beschikbare gegevens bevond zich in de databanken van de PGO's, maar ze waren onvolledig en niet actueel genoeg. VOFF schreef een brief aan de Tweede Kamer om het probleem van de ontbrekende gegevens aan de orde te stellen en dit leidde tot het aannemen van de motie Stellingwerf (Tweede Kamer, 2003) waarin aan LNV gevraagd werd te zorgen voor goede gegevens (kader 1). LNV was inmiddels doordrongen van het belang van de vrijwilligers in de gegevensverzameling (Min.v.LNV, 2000), maar bleef een daadwerkelijke investering in de gegevensvoorziening voor zich uit schuiven. Om verder draagvlakverlies voor natuurbeleid en verder maatschappelijk ongenoegen te voorkomen vroeg LNV de PGO's mee te werken aan Het Natuurloket. Als tegemoetkoming voor de medewerking werd door LNV de intentie uitgesproken te investeren in verspreidingsonderzoek, waarbij een belangrijke rol was weggelegd voor de PGO's. Daarom heeft de VOFF zich in 2001 op verzoek van LNV ingezet om de beschikbare gegevens over het voorkomen van

bedreigde en beschermde soorten op zeer korte termijn te ontsluiten via Het Natuurloket ten behoeve van overheid en samenleving. Het Natuurloket is een Stichting opgericht door LNV en de VOFF. Naast deze organisaties heeft ook de VNG zitting in het bestuur. Het Natuurloket is op 30 november 2001 geopend door de Staatssecretaris van LNV, destijds mw Faber, met als doel het publiek te informeren over het voorkomen van Habitatrichtlijnsoorten, soorten van de Vogelrichtlijn, de Flora en Faunawet en de Rode Lijsten. De laatste jaren wordt een verandering zichtbaar in de vraag naar gegevens. In vergelijking met eerdere jaren worden steeds meer specifieke gegevens gewenst, terwijl daarvoor vaak alle beschikbare gegevens werden opgevraagd. Dit heeft meerdere oorzaken. De natuurwetgeving heeft de afgelopen jaren nogal wat veranderingen ondergaan met de invoering van de nieuwe Flora en Faunawet en de nieuwe Natuurbeschermingswet. In eerste instantie hebben onderzoeks- en ingenieursbureaus hierop gereageerd door alle beschikbare gegevens op te vragen om tot een goede wettelijke toetsing te kunnen komen. Tegenwoordig wordt veel gericht geselecteerd. Afhankelijk van het wettelijk kader wordt per soortgroep bekeken welke soorten relevant zijn. Advies op maat is hier het sleutelwoord. Bij kleinschalige ruimtelijke ingrepen zijn gegevens gewenst op een gedetailleerd niveau. Die zijn veel minder goed vertegenwoordigd in de databases van de PGO's. In dit soort gevallen zal het voor een beoordelend bureau soms handiger zijn om zelf het veld in te gaan.

Daarbij is het verzamelen van de gegevens in het juiste seizoen een doorslaggevende factor voor de kwaliteit van de informatie. Bij de grotere projecten, die bijvoorbeeld m.e.r.-plichtig zijn of waarbij een toetsing in het kader van gebiedsbescherming noodzakelijk is (Vogel- en Habitatrichtlijn, tegenwoordig Natura 2000 genoemd), wordt stevast aangeklopt bij de PGO's. Bij deze beoordelingen leggen de gegevens ook echt gewicht in de schaal. De beschermde status van deze gebieden is immers ontleend aan diezelfde gegevens. Omdat er vrijwel altijd recente gegevens bekend zijn, en doordat in telreeksen aantalsontwikkelingen zichtbaar gemaakt kunnen worden, wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van deze bij PGO's beschikbare gegevens (fig. 1).

EcoGRID: van veldobservaties naar ruimtelijk inzicht

In Nederland zijn ca 15.000 vrijwilligers bij de PGO's actief met het systematisch verzamelen van gegevens van flora en fauna. Hiermee heeft Nederland het dichtste waarnemingsnetwerk in de wereld. De gegevens zijn echter per soortgroep opgenomen in verschillende bestanden, ieder

met hun eigen structuur en verdeeld over verschillende locaties, die niet eenvoudig te combineren zijn. Daardoor kan de informatie die in de bestanden besloten ligt niet ten volle worden benut. De VOFF ging dus op zoek naar een instrument om meer uit de gegevens te halen. Bij de Universiteit van Amsterdam (UvA) kon op een bijna rijdende trein worden gesprongen door deelname aan ECOGRID (fig. 2). Het Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamica (IBED-UvA) zet de nieuwste ICT-technologie in om gegevens over de grenzen van de PGO's heen te kunnen analyseren, de samenhang te kunnen onderzoeken en om completere kaarten van de verspreiding van soorten te kunnen maken.

De databestanden worden via een gemeenschappelijk datamodel en via internet gekoppeld. Het lijkt dan alsof het één grote databank is, de 'Nationale Databank Flora en Fauna' (NDFF). Daarnaast wordt er software ontwikkeld om gegevens op verschillende schalen te integreren, te visualiseren en te interpreteren. Er wordt ook gewerkt aan programma's om gegevens statistisch te analyseren, kaarten te kunnen maken en modellen te ontwikkelen die de verspreiding van soorten weergeven en voorspellen. Deze programma's zijn gebundeld in EcoGRID. De nieuwe GRID technologie zorgt voor maximale reken-capaciteit met behulp van internet, zodat er grote hoeveelheden data tegelijkertijd geanalyseerd kunnen worden. Daarbij kunnen ook andere informatiebronnen, zoals het weer of landschapseigenschappen, gebruikt worden. Via EcoGRID kunnen gebruikers gegevens invoeren, ophalen of inzien. Handig voor onze opdrachtgevers en voor onze vrijwilligers. Vrijwilligers kunnen in de toekomst al hun waarnemingen doorgeven via internet, maar ook komt er een mogelijkheid om je eigen data in te zien of te bewerken en om via een forum informatie uit te wisselen met andere vrijwilligers.

De toekomst van de VOFF

De afgelopen decennia hebben grote veranderingen in het verzamelen van gegevens over de levende natuur plaatsgevonden. Er traden veranderingen op in de manier van verzamelen, de verzamelaars, in de frequentie, in de opslag, in de toegankelijkheid, in het gebruik, in de wettelijke kaders, in het aantal soortgroepen en in de opdrachtgevers.

Fig. 2. De doelstellingen van EcoGRID.

De hoofdlijn van de afgelopen tien jaar is dat de directe rol van de overheid kleiner is geworden: maatschappelijke organisaties als de PGO's hebben een dominante rol gekregen bij de verzameling van data en geleidelijk hebben die ook de deskundigheid ontwikkeld om die data te interpreteren. De missie van de VOFF is uiteindelijk niet voor niets geworden: hét kenniscentrum voor de ontwikkeling en verspreiding van soorten in Nederland zijn. Nieuwe ontwikkelingen zullen zich blijven aandienen:

- In de eerste plaats kan de samenwerking met verschillende andere organisaties die data verzamelen nog verbeteren. De PGO's zijn niet de enige organisaties die data verzamelen. De grote terreinbeheerders (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de provinciale landschappen, Defensie) maar ook de provincies, gemeenten,

en particuliere adviesbureaus zullen gaan participeren in de netwerken. Met de samenwerking die zich heeft ontwikkeld rond EcoGRID is een goede basis gelegd voor andere organisaties om zich aan te sluiten.

- Belangrijk, maar zeker oplosbaar, knelpunt, is de zeggenschap over de gegevens. In het verleden was er vaak een spanning tussen de VOFF en de PGO's aan de ene kant en bijvoorbeeld LNV aan de andere kant over het eigendom van de gegevens. Het bleek nogal eens lastig om daar goede afspraken over te maken. Het is belangrijk dat die er nu snel komen. Dat is een voorwaarde voor het aanhaken van de andere genoemde partijen.
- Een wens van veel PGO's en de VOFF is om meer te gaan doen met de interpretatie van de gegevens. Hoe meer data beschikbaar hoe interessanter het wordt om ook

analyses uit te voeren met de gegevens. Er zijn tal van toepassingen denkbaar. Eén voorbeeld: Het ligt in de lijn van de verwachting dat in de toekomst een juridische afweging (denk aan de Habitatrictlijnsoorten!) niet simpelweg meer zal worden gemaakt op basis van het voorkomen van een aantal individuen van een bepaalde soort maar ook op basis van gegevens over trends, over het voorkomen van populaties in de (ruime) omgeving. Dat geeft een hele nieuwe en interessante dimensie aan het werk van de PGO's.

- Gezien de voorsprong die Nederland heeft ten opzichte van heel veel landen op het punt van techniek voor verzameling, opslag, verificatie en interpretatie en de inzet van vrijwilligers hebben we wellicht als VOFF een interessant exportproduct. In Europees perspectief is nog veel te winnen.
- Cruciaal waren en zullen ook in de toekomst de vrijwilligers zijn. Aansluiten op hun wensen, inventarisaties faciliteren en op gepaste wijze honoreren is essentieel.
- Als we de gegevens een belangrijke rol willen laten spelen in de formele besluitvorming is de betrouwbaarheid van gegevens een cruciaal punt. Dat heeft aan één kant te

maken met helderheid in rol en taakopvatting, maar aan de andere kant ook simpelweg met investeren in opleiding en begeleiding van vrijwilligers en in adequate kwaliteitsborgingstechnieken.

Uiteindelijk gaat het de komende tien jaar in de VOFF net als afgelopen jaren om de betrokkenheid van mensen: mensen die nieuwsgierig zijn naar alles wat er groeit en bloeit, die gehecht zijn aan de natuur, die een bijdrage willen leveren aan een divers en mooi land.

Literatuur

Coesel, M., 1993. Zinkvioletjes en zoetwaterwieren. J. Heimans (1889-1978). Natuurstudie en natuurbescherming in Nederland. Uitgeverij Verloren.

Lemaire, A., L. Sparrius, K. Veling, R. Vogel & T. Wolterbeek, 2005. Beschikbare en benodigde gegevens van beschermde planten en dieren in relatie tot het ontheffingenbeleid Flora- en Faunawet. VOFF-rapport nr 2005-07.

Ministerie van LNV, 2000. Nota 'natuur voor mensen, mensen voor natuur', juli 2000.

Tweede Kamer, 2003. Vergaderjaar 2003-2004, 29 200 XIV, nr 22 Amendement van het lid van der Ham, 30 oktober 2003.

Dankwoord

Bijdragen in de tekst van Kars Veling, Theo Verstrael, Willem Bouten, Olaf Klaassen & Rob van Westrienen

Drs. F.J.A. Saris
SOVON
Rijksstraatweg 178
6573 DG Beek-Ubbergen
e-mail: frank.saris@sovon.nl

Drs. A.J.J. Lemaire
Vereniging Onderzoek Flora en Fauna
Postbus 9010
6500 GL Nijmegen
e-mail: adrienne.lemaire@voff.nl

Drs. A.F. van de Klundert
Voorzitter VOFF
Ten Katelaan 28
3723 DS Bilthoven
e-mail: rom-advies@planet.nl

Tauw

www.tauw.nl

Een landschap lezen. Niet voor iedereen weggelegd. Toch noodzakelijk om te weten hoe je een gebied kunt inrichten en ontwikkelen. Tauw leest de ecologische waarde van een landschap af aan de inventarisatie van de aanwezige taxonomische groepen. Alle groepen, geen half werk. Op basis daarvan adviseren wij u over de inrichting en ontwikkeling van een gebied. Daarbij kijken wij desgewenst ook naar bodemopbouw en hydrologie of de juridische aspecten van een gebiedsontwikkeling. Het totale plaatje dus, zodat u niet tussen de regels door hoeft te lezen.

Denkkracht voor duurzame omgevingskwaliteit

Overzicht PGO's

	Opgericht in	Te bestuderen soortgroepen	Aantal leden	Aantal actieve leden	Aantal betaalde werknemers	Aanwezigheid kantoor (ja/nee)	Verenigingsblad (verschijningsfrequentie)	Adres	Website
 <p>ANEMOON</p>	1993	mariene organismen, molusken	420	350	n.v.t.	nee	nieuwsbrief Zeedahlia 2x p.j. Voelspriet ANM-Nieuwsblad	Postbus 29 2120 AA Bennebroek	www.anemoon.org
 <p>BLWG</p>	1946	(korst)mossen	375	120	1 (0,3 fte)	nee	Buxbaumia 3x p.j. Nieuwsbrief 3x p.j.	Buitenstad 67 4132 AB Vianen	www.blwg.nl
 <p>EIS stichting european invertebrate survey nederland</p>	1980	ongewervelden	1350	n.v.t.	6 (4,5 fte)	ja	Ned. Faunistische Mededelingen 2x p.j. Waarnemingenverslag Ongewervelden 1x p.j.	Postbus 9517 2300 RA Leiden	www.naturalis.nl/eis
 <p>Floron</p>	1989	vaatplanten	1500	1300	9 (6,5 fte)	ja	Gorteria 6x p.j. Floron Nieuws 2x p.j.	Postbus 9514 2300 RA Leiden	www.floron.nl
 <p>KNNV vereniging voor veldbiologie</p>	1901	veldbiologie algemeen	8389	30%	3 (1,5 fte)	ja	Natura 6x p.j.	Postbus 19320 3501 DH Utrecht	www.knnv.nl
 <p>NEV NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING</p>	1845	insecten, spinnen en duizendpoten	625	n.v.t.	n.v.t.	nee	Entomologische berichten 6x p.j. jaarboek	Vlasakker 2 8091 MP Wezep	www.nev.nl
 <p>NMV</p>	1908	paddestoelen	440	n.v.t.	n.v.t.	nee	Coolia 4x p.j. Excursieprogramma	Postbus 85167 3508 AD Utrecht	www.mlf.science.ru.nl/nmv/
 <p>RAVON</p>	1987	reptielen, amfibieën, vissen	830	650	24 (±13 fte)	ja	Landelijke RAVONdag 1x p.j. RAVON-blad 4x p.j. Nieuwsbrief Meetnet Reptielen 3x p.j. Nieuwsbrief Meetnet Amfibieën 2x p.j.	Postbus 1413 6501 BK Nijmegen	www.ravon.nl
 <p>Sovon vogelonderzoek Nederland</p>	1973	vogels	3000	7055	50 (45 fte)	ja	SOVON Nieuws 4x p.j.	Rijksstraatweg 178 6573 DG Beek-Ubbergen	www.sovon.nl
 <p>TINEA</p>	1986	kleine vlinders	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	nee	Mededelingenblad, tijdschrift TINEA Nederland onregelmatig verschijnend	Reekboklaan 1 6705 DA Wageningen	i/o
 <p>Vlinderstichting</p>	1983	vlinders en libellen	± 5000	± 1850	35 (21 fte)	ja	Vlinders 4x p.j. Waarnemingenverslag 1x p.j. Nieuwsbrief Werkgroepen 3x p.j.	Postbus 506 6700 AM Wageningen	www.vlinderstichting.nl www.vlindernet.nl
 <p>Zoogdiervereniging VZZ</p>	1952	zoogdieren	1380	300	16 (11 fte)	ja	Zoogdier 4x p.j. Lutra 2x p.j. Kwartaalblad en Jaarboek	Oude Kraan 8 6811 LJ Arnhem	www.vzz.nl www.vleermuis.net
 <p>VOFF</p>	1996	alle soortgroepen	12 PGO's	n.v.t.	4 (2,65 fte)	ja	nieuwsbrief onregelmatig verschijnend	Postbus 9010 6500 GL Nijmegen	www.voff.nl www.telmee.nl